

Skolverkets allmänna råd om kvalitetsredovisning inom skolväsendet

Beslutade den 25 januari 1999.

FÖRORD

Skolor samt kommuner och landsting (i fortsättningen benämnda skolhuvudmän) är skyldiga att årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av arbetsplanen respektive skolplanen. (Förordning (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet.)¹

Detta innebär inte att skolor och huvudmän åläggs några nya uppgifter utan endast att *redovisningen* av den uppföljning och utvärdering, som redan är ett åliggande genom bl.a. skollag och läroplaner, nu skall göras på ett tydligare sätt än tidigare.

Med denna skrift vill Skolverket underlätta arbetet med kvalitetsredovisningar och bidra till att de får en lättillgänglig och gemensam struktur.

En utförlig bakgrund till förordningen om kvalitetsredovisning ges i *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet* (regeringens skrivelse 1996/97:112). För ytterligare information om skolors och skolhuvudmäns ansvar för skolans styrning, kvalitet och likvärdighet hänvisas till skrifterna *Ansvar för skolan – en kommunal utmaning* (Skolverket, 1997), *Tillsynen av skolan* (Skolverket, allmänna råd 1998:1) och *Att utvärdera skolan* (Skolverket, utkommer i februari 1999).

Denna skrift har utarbetats inom ramen för projektet ”Att säkra skolans kvalitet – steg 2”. Arbetet har bedrivits på uppdrag av avdelningscheferna Staffan Lundh och Lena Fischer. Medarbetare i projektet har varit Göran Berger (projektledare), Staffan Bolin, Maria Nauwelaertz de Agé, Birgit Skjönberg, samt Oscar Öquist. Göran Berger har utarbetat texten i samarbete med Ragnar Eliasson.

Stockholm, den 1 februari 1999-02-01

Ulf P. Lundgren
generaldirektör

Göran Berger
undervisningsråd

---

¹ Hela förordningstexten återfinns på baksidan av detta häfte.

VARFÖR KVALITETSREDOVISA?

Skolväsendet har ett mål- och resultatorienterat styrsystem med en tydlig ansvarsfördelning. Statens roll är att formulera de nationella målen samt att bedöma och stödja utvecklingen. Skolhuvudmannen, som oftast är en kommun, skall organisera sin skolverksamhet på ett ändamålsenligt sätt och tillföra de nödvändiga resurserna. De professionella i skolan ansvarar för att tillsammans med eleverna utforma undervisningen. Skolhuvudmännen och skolorna skall därigenom verka för att de nationella målen uppfylls.

På varje ansvarsnivå – den enskilda skolan, kommunalt och nationellt – finns ett tydligt uppdrag att följa upp och utvärdera verksamheten utifrån de nationella målen. Att detta sker är nödvändigt för att styrningen av skolan skall fungera så att skolorna, skolhuvudmännen och statsmakterna får underlag för att förbättra och utveckla verksamheten.

Regering och riksdag har bedömt att värdering och utveckling av kvaliteten i skolsystemet behöver förstärkas så att de blir självklara inslag. Staten har därför nyligen skärpt dessa krav på alla ansvarsnivåer. Nationellt betonas Skolverkets kvalitetsgranskande roll och för skolor och skolhuvudmän har kravet på årliga kvalitetsredovisningar införts. Motivet är att ännu tydligare än hittills markera det gemensamma ansvaret för kvalitet och likvärdighet i skolan.

Syften

Det grundläggande motivet för att kravet på kvalitetsredovisningar har införts är att redovisningarna skall fungera som hjälpmedel för att utveckla och förbättra verksamheten genom att skolans resultat och arbetet med att uppfylla skolans mål synliggörs.

Kvalitetsredovisningarna tjänar flera olika syften.

- Skolans elever, lärare, skolledning och övrig personal får en tydlig och gemensam bild av verksamheten som grund för att diskutera behovet av förbättringsåtgärder.
- Föräldrar, avnämare och andra intressenter får en god information om skolan. De kan därigenom delta i diskussioner om skolans utveckling, få mer insyn och – utifrån sina olika roller – ökat inflytande.
- Elever och deras föräldrar får ett bättre underlag för val mellan skolor, program, kurser osv.
- Redovisningarna utgör också viktiga underlag för politiska beslut på lokal nivå.

Skolverket kommer att använda redovisningarna vid kvalitetsgranskningar och tillsyn av skolor och huvudmän, liksom för stödåtgärder och dialog.

Avsikten är också att kvalitetsredovisningarna skall utgöra ett viktigt underlag för nationella bedömningar av kvalitet och likvärdighet.

STRUKTUR FÖR KVALITETSREDOVISNING

Enligt förordningen skall kvalitetsredovisningen innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen nåtts och vilka åtgärder som behövs om målen inte har uppnåtts. Därigenom knyts redovisningarna tydligt till mål- och resultatstyrningen av skolan.

Därutöver kan man i redovisningarna också välja att ge beskrivningar av skolans eller huvudmannens förutsättningar, t.ex. organisation, eventuell pedagogisk profil, uppgifter om elever och personal, lokaler, utrustning och andra resurser. Redovisningarna bör dock inte tyngas med för mycket uppgifter av dessa slag. Ofta finns denna information i andra dokument som man kan hänvisa till.

Med utgångspunkt i kvalitetsredovisningens syften är en lämplig struktur på såväl skol- som huvudmannanivå:

Mål
Resultat och måluppfyllelse
Åtgärder för utveckling

För vart och ett av dessa avsnitt beskrivs nedan i de inramade avsnitten vad kvalitetsredovisningen bör innehålla. Dessa rekommendationer utgör Skolverkets allmänna råd.

Därefter behandlas en del begrepp för att tydliggöra deras innebörd. Förslag lämnas om hur man kan skapa goda förutsättningar för en gedigen kvalitetsredovisning. ”Att tänka på”, slutligen, innehåller några kontrollfrågor inför upprättandet av kvalitetsredovisningen.

MÅL

Allmänt råd för redovisning

Här redovisas de *mål* som anges i skolplan respektive arbetsplan och de *åtgärder* som finns angivna och som genomförts för att nå dessa mål. Redovisningen bör främst innehålla de *prioriterade* målen och åtgärderna. Mål i handlingsplaner och andra måldokument som inte tas upp i skolplan respektive arbetsplan behöver inte återges.

Här bör också framgå hur de olika planerna fungerar som måldokument, t.ex. om målen är formulerade så att de går att följa upp och utvärdera, hur målen är kopplade till de nationella målen och till varandra och vilket inflytande elever och personal haft på målformuleringarna.

Att bearbeta nationella mål

Ovanstående redovisning förutsätter att de nationella målen blir tolkade, konkretiserade och preciserade på lokal nivå och att det i skolplan respektive arbetsplan anges åtgärder som behövs för att målen skall nås.

De *nationella målen* för skolan anges i skollagen, läroplanerna och kursplanerna samt i programmålen för gymnasieskolan. De nationella målen är *öppna* så att lokala förutsättningar och villkor kan komma till uttryck, då målen formuleras lokalt.

I *skolplanen* uttalar den kommunala politiska nivån vilka områden som har prioriterats och vilka åtgärder som behövs för att nå de nationella målen. Skolplanen måste formuleras så konkret och tydligt att den kan utgöra underlag för budgetarbetet och för skolornas planering. Den skall vara möjlig att följa upp och utvärdera.

Hur målen skall förverkligas är en uppgift att diskutera för varje skola. *Arbetsplanens* syfte är att visa hur nationella mål och kommunala mål i skolplanen skall uppnås, vilka mål och åtgärder i övrigt som är av särskild vikt för skolan och hur verksamheten därför skall utformas och organiseras. Arbetsplanen avser verksamheten som helhet. Lärarna skall tillsammans med sina elever utforma undervisningsmål, välja stoff, arbetsmetoder och former för utvärdering.

Att tänka på

Innehåller skolplanen respektive arbetsplanen mål, prioriteringar och åtgärder som är tydliga och kopplade till de nationella målen? Är planerna förankrade bland dem som skall arbeta med dem? Finns rutiner för hur planerna skall göras tillgängliga för olika intressenter? Hur länge gäller planerna? Finns en planering för uppföljning och utvärdering?

RESULTAT OCH MÅLUPPFYLLELSE

Allmänt råd för redovisning

I detta avsnitt redovisar skolan respektive huvudmannen vilka *resultat* som uppnåtts. En *bedömning* görs av i vilken mån resultaten innebär att målen har uppfyllts. Resultaten skall alltså både beskrivas och värderas.

Beskrivningen av resultaten bör gälla vad som uppnåtts inom de prioriterade områden, som tagits upp under avsnittet "Mål". Till denna beskrivning bör också läggas en kortfattad översikt över vad som uppnåtts inom andra områden. Detta kan ske med hjälp av t.ex. betyg, provresultat, enkätsvar från elever och föräldrar osv. Även uppgifter om t.ex. genomströmning, elevernas frånvaro och personalomsättning kan redovisas här. Det bör också finnas en redogörelse för hur resultaten samlats in, bearbetats och sammanställts.

Bedömningen av måluppfyllelsen görs på de sätt som passar beroende på vilken typ av mål det gäller och vilka "mätinstrument" som använts. Graden av måluppfyllelse kan uttryckas i kvantitativa eller kvalitativa termer eller som en kombination av dessa. Bedömningen av måluppfyllelse bör göras dels för varje enskilt mål, dels som en sammanfattande helhetsbedömning av alla mål eller grupper av mål. Bedömningen bör söka fånga "de stora linjerna" i verksamheten. För att bedömningen skall framstå som rimlig och trovärdig bör kopplingen till de resultat den bygger på framgå tydligt.

Kvalitetsredovisningen bör också beskriva hur bedömningen har utförts rent praktiskt. Om t.ex. någon särskild metodik eller etablerat program för kvalitetsarbetet har använts kan detta beskrivas här.

På skolnivå är det rektorn som har ansvaret för att bedömningen görs och förankras. Även på kommunnivå bör redovisningarna förankras innan de fastställs.

Att kontrollera resultat

För att en skola genom uppföljningar och utvärderingar skall få en god överblick över sina resultat krävs ett genomtänkt system för egenkontroll, dvs. en plan för *vad* som skall följas upp och utvärderas, *varför*, *hur* och *av vem*.

Med *uppföljning* brukar menas en fortlöpande insamling av information om verksamheten, som gör det möjligt att följa hur den utvecklas. Med ett lämpligt urval av sådana uppgifter kan man få en bild av verksamheten i dess helhet. Uppföljningar kan baseras på betyg, sammanställningar av provresultat och andra nyckeltal. Återkommande enkäter kan vara ett sätt att bredda underlaget och möjliggöra mer systematiska sammanställningar av resultat. Uppföljningar kan i efterhand kompletteras med analyser och värderingar och därmed bli en del av utvärderingen.

Med *utvärdering* avses en mer ingående granskning och värdering av särskilt utvalda delar av verksamheten gentemot överenskomna kriterier. De viktigaste kriterierna vid utvärdering av skolan är bestämmelserna i skollagen samt läroplans- och kursplanemålen.

Utvärderingar, med sina fördjupade analyser, är ofta nödvändiga för att man skall förstå och kunna förklara resultat och därigenom få underlag för åtgärder.

Andra underlag för redovisningen av resultat kan finnas i protokoll från konferenser och möten, pedagogisk dokumentation (dagböcker, elevarbeten osv.), erfarenheter från utvecklingssamtal, nämndledamöters rapporter från skolbesök mm.

Att tänka på

Finns en uppföljning som ger en tillräcklig bild av verksamheten som helhet? Finns utvärderingar av de prioriterade målen? Finns ett system för egenkontroll?

Att bedöma måluppfyllelse

Måluppfyllelse, kvalitet och likvärdighet är ord som ofta används när skolans resultat skall bedömas. Kvalitet i skolan bör först och främst ses som graden av måluppfyllelse. De nationella målen och hur de

uttolkats lokalt bör ha en framskjuten plats när kvaliteten bedöms. Hög kvalitet kan då innebära att undervisningen tydligt och medvetet bedrivs enligt strävansmålen och att elevernas resultat är goda i relation till uppnåendemålen. Bedömningen av måluppfyllelsen måste grundas på både genomsnitt och variation i resultaten. Om spridningen i resultaten är stor är det viktigt att analysera orsakerna i ett likvärdighetsperspektiv.

En god värdeomätare på en skolas kvalitet är också hur skolan lyckas med undervisningen för elever som är i behov av särskilt stöd. Om alla elever har fått det stöd de behöver för att utifrån sina förutsättningar nå målen, är detta en stark indikation på hög kvalitet. Det betyder samtidigt att skolan arbetat för att ge eleverna en likvärdig utbildning.

Kvalitet och likvärdighet kan alltså också, förutom resultaten, gälla hur man lever upp till riktlinjer och bestämmelser liksom hur goda förutsättningarna och resurserna för skolans verksamhet är, t.ex. lärarkompetens, lokaler och utrustning, läromedel osv. Själva undervisningens kvalitet kan värderas på olika sätt, t.ex. med hjälp av elevernas bedömning av hur intresseväckande och lärorik den varit.

Ett annat viktigt uttryck för kvalitet är det *sociala klimat* som skolan skapar. Viktiga värdeomätare kan vara uppgifter om elevinflytande och föräldramedverkan men också om problem som mobbning, skadegörelse, skolk osv. Uppgifter kring sådana frågor hör också hemma i en kvalitetsredovisning, förutsatt att de kan bidra till bedömningen av skolans kvalitet.

En kvalitetsredovisning bör inte stanna vid vad *eleverna* presterat, när måluppfyllelsen skall bedömas. Det är också viktigt att försöka bedöma vad *skolan* presterat, dvs. vad skolan bidragit med, när man betraktar resultaten. En sådan fråga är naturligtvis svår att besvara utan ingående studier.

Man kan dock *belysa* frågan genom att granska resultaten i förhållande till yttre förutsättningar som upptagningsområdets karaktär, tillgängliga resurser osv. Skolverket utvecklar metoder för sådana analyser och deltar gärna i diskussioner med skolor och skolhuvudmän. Den bedömning som gjorts av skolans sociala klimat är en annan viktig faktor. Skolans och olika lärares utvärderingar av undervisningen kan också bidra till att belysa frågan. Om det finns systematiskt insamlade bedömningar av undervisningen från elever och föräldrar förbättras underlaget för en bedömning av skolans resultat.

Att tänka på

Omfattar bedömningarna verksamheten i dess helhet? Speglar bedömningarna verksamhetens kvalitet och likvärdighet? Bedöms såväl resultat som förutsättningar för verksamheten? Finns försök att bedöma hur skolan bidragit till de resultat som uppnåtts? Har bedömningarna förankrats bland olika intressegrupper?

ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING

Allmänt råd för redovisning

Här redovisas vilka *åtgärder* som anses nödvändiga med anledning av bedömningarna av måluppfyllelsen.

Det kan gälla konkreta åtgärder som behöver vidtas omgående eller mer långsiktiga planer och projekt. Det kan också handla om att omformulera vissa mål eller att lägga till nya, att omfördela eller söka skapa nya resurser osv. Hur man praktiskt tänker gå till väga för att genomföra åtgärderna bör framgå.

Vidare bör man här redovisa skälen till varför man bedömer att just dessa åtgärder kommer att öka måluppfyllelsen och något om vilka resultat man förväntar sig. Likaså bör man redogöra för hur personal och elever haft möjlighet att bidra med förslag.

Att gå vidare utifrån mål och resultat

De åtgärder som behöver vidtas bör formuleras så tydligt som möjligt. Det är också väsentligt att ange när olika saker skall ske och vem som är ansvarig. Åtgärderna tillsammans med nya eller förändrade mål bildar en av utgångspunkterna för avsnittet "Mål" i nästa års kvalitetsredovisning.

Arbetet med kvalitetsredovisningen och dess olika steg ger en god bild av kvaliteten på den dokumentation som finns om skolans verksamhet och måluppfyllelse. Redovisningen skapar också en överblick över styrningen av den enskilda skolan respektive hela skolväsendet i kommunen.

Genom denna överblick får man underlag för att utveckla såväl de olika beståndsdelarna som helheten i styrsystemet. Det kan gälla att revidera måldokument eller att utveckla eller modifiera uppföljningen liksom att besluta om en mer genomarbetad utvärdering inom något område. Det handlar också om att se över skolans eller huvudmannens hela program för egenkontroll, så att där framgår vad som skall följas upp och utvärderas, vem som är ansvarig, när saker och ting skall redovisas och vilka resurser som finns för egenkontrollen. Kravet på att kvalitetsredovisning skall upprättas varje år kan bidra till att ge en ökad stadga i styrningen.

Att tänka på

Anges åtgärder och nya eller förändrade mål? Hur skall åtgärderna genomföras och av vem? Hur sker arbetet med att utveckla styrningen och egenkontrollen?

ÖVRIGT

Allmänt råd

Kvalitetsredovisningen bör för enskilda skolor omfatta läsår eller kalenderår, för skolhuvudmän kalenderår. Varje kommunal skolas redovisning bör tillställas kommunen som underlag för dess redovisning. Kommunens redovisning kan ses som ett komplement till årsberättelsen.

Rektorn är ansvarig för att upprätta skolans kvalitetsredovisning. Detta bör ske under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för elever och i den obligatoriska skolan även elevernas föräldrar. Om en rektor har ansvar för flera skolor bör en kvalitetsredovisning upprättas för varje skola.

Enligt förordningen skall kvalitetsredovisning upprättas för varje skola inom följande skolformer i det offentliga skolväsendet:

- förskoleklassen (förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen omfattas inte)
- grundskolan
- särskolan (grundsärskolan, träningskolan och gymnasiesärskolan)
- specialskolan
- sameskolan
- gymnasieskolan
- komvux, dvs. grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning (Statens skolor för vuxna omfattas inte)
- vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux)
- svenskundervisning för invandrare (sfi).

Vidare skall kvalitetsredovisningar upprättas av

- kommunal huvudman för verksamhet inom det offentliga skolväsendet, dvs. kommuner, kommunalförbund och landsting
- fristående grundskolor, särskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor samt riksinternatskolor (internationella skolor och kompletterande skolor omfattas inte).

Kvalitetsredovisningar i det offentliga skolväsendet är, när de upprättats, allmänna handlingar som skall tillhandahållas den som efterfrågar dem. Kvalitetsredovisningar från fristående skolor och riksinternatskolor omfattas av särskilda regler för skolornas uppgiftsskyldighet och kommunernas rätt till insyn (9 kap. skollagen).

För skolhälsovården gäller även Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kvalitetssystem i hälso- och sjukvården (SOSFS 1996:24). För skolverksamheten som helhet gäller Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om internkontroll av arbetsmiljön (AFS 1996:6).